

โครงการประเมินระบบนิเวศป่าและเกษตรเชิงเดี่ยวในจังหวัดน่าน เป็นการ
ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศป่าและเกษตรเชิงเดี่ยว กับการอยู่ดีมีสุขของ
ประชาชน ด้วยการประเมินค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่แสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวให้ชัดเจน
พร้อมเสนอภาพอนาคตและทางเลือกในการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม

ดำเนินงาน 15 เดือน (มิถุนายน 53 – กันยายน 54) ด้วยหลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
และการมีพันธะร่วมกันระหว่างภาคี มีพื้นที่เป้าหมายใน **ลุ่มน้ำยาว 2 (ยาว-อวน-
มวบ)** โดยดำเนินงานไปพร้อมๆ กับโครงการสนับสนุนทางเลือกการพัฒนาเพื่อบรรลุ
เป้าหมายสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

โครงการประเมินระบบนิเวศป่า และเกษตรเชิงเดี่ยวในจังหวัดน่าน

ติดต่อและสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

เอกสารโครงการ ฉบับที่ 2 เดือนสิงหาคม 2553

วิลาวรรณ น้อยภา ผู้ประสานงานโครงการ
สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

16/151 ถนนบอนด์สตรีท เมืองทองธานี อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

โทร. 0 2503 3333 ต่อ 505 หรือ 08 9161 5789

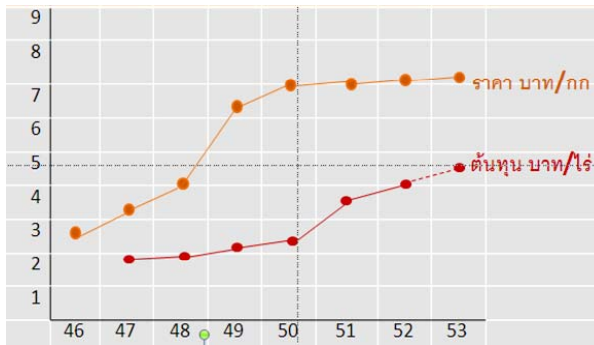
Website: <http://www.tei.or.th> E-mail: wilavan@tei.or.th

ความยากจนและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน

น่าน เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีภาวะความยากจนสูง ด้วยเหตุที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งมีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 12 ของพื้นที่จังหวัด ที่เหลือเป็นพื้นที่ลาดชันและพื้นที่สูงที่มีป่าไม้ปกคลุม ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช

ในอดีตเกษตรกรมีการปลูกข้าวไร่บริเวณในครัวเรือน ทั้งในที่ราบและข้าวไร่ในที่สูง แต่ปัจจุบันพบเห็นได้น้อย เพราะหันมาปลูกพืชเพื่อการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ้าย งาดำ ถั่วลิสง ปอ ได้เข้ามาแทนที่ และเริ่มมีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ 30 ปีที่แล้ว โดยมีการปลูกแพร่หลายจริงจังในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงราคาและต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน จ.น่าน

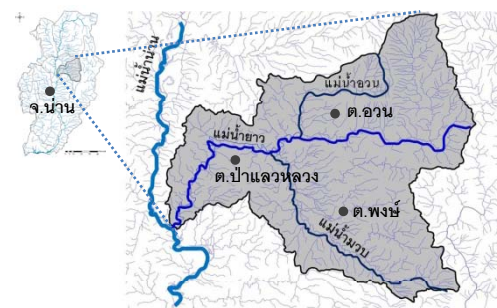

ที่ผ่านมา แม้ราคาข้าวโพดจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ต้นทุนการผลิตก็สูงขึ้นเช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ยเคมีที่ต้องใช้รองพื้นและหว่านหลังข้าวโพดออก ตามด้วยค่าสารกำจัดวัชพืช ค่าเมล็ดพันธุ์ และค่าแรงงาน

มีผลการศึกษาในปี 2551 พบว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีสัดส่วนการใช้สารเคมีและสารกำจัดวัชพืช สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปลูกพืชชนิดอื่นๆ ในจังหวัดน่าน (สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน, 2551) ดังนั้น เมื่อพื้นที่ปลูกข้าวโพดฯ เพิ่มขึ้น การปนเปื้อนของสารเคมีสู่แหล่งน้ำธรรมชาติก็เพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านต่างๆ ก็ตามมา

...ปลูกง่าย ได้เงินเร็ว ราคาดี มีแหล่งเงินกู้... มีส่วนทำให้เกษตรกรเลือกปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มากกว่าพืชอื่นๆ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการปลูกยางพาราและไม่ยืนต้นอื่นๆ แต่ก็มีปัญหาเรื่องสิทธิในที่ทำกิน จึงไม่มั่นใจหากต้องมีการลงทุนในระยะยาว

การดำเนินงานโครงการ

พื้นที่ศึกษา: กลุ่มน้ำยาว 2

การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ได้ศึกษาข้อมูลระดับจังหวัด สํารวจพื้นที่ลุ่มน้ำยาว 2 ซึ่งเป็นลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำน่าน มีแม่น้ำสำคัญ 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำยาว แม่น้ำอวน และแม่น้ำมวบ ที่อำนวยการให้แก่ลุ่มน้ำนี้ นอกจากนี้ ได้สรุปผลการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา 3 ตำบล ซึ่งมีลักษณะหลากหลาย ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ และสามารถเป็นตัวแทนของลุ่มน้ำนี้

ต.อวน อ.ปัว

- 160 ตร.กม. ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน มีน้ำอวน น้ำยาว น้ำมด และแม่น้ำต่างๆ
- มี 11 หมู่บ้าน 5,108 คน 1,482 ครัวเรือน เป็นคนเมืองและไทยลื้อ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่
- มีน้ำตกตาดหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งน้ำอุปโภค
- มีกลุ่มย้อมสีธรรมชาติ และอาชีพเสริม
- ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ดิน ลดการปลูกข้าวโพดฯ ในเขตอนุรักษ์

ต.ป่าเลหวล อ.สันติสุข

- 100 ตร.กม. ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน มีน้ำยาว น้ำมวบ น้ำห้วยข้าวหลาม และน้ำสาขาไหลผ่าน
- มี 10 หมู่บ้าน 4,711 คน 1,274 ครัวเรือน เป็นคนเมือง นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรเป็นส่วนใหญ่
- ให้ความสำคัญต่อการป้องกันภัยธรรมชาติ ส่งเสริมประเพณี (แปดเป็ง) ฝายชะลอน้ำ และปลูกยางพาราเพิ่มพื้นที่ป่า

ต.พงษ์ อ.สันติสุข

- 212 ตร.กม. อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นเทือกเขาสูงและลาดชัน มีน้ำมวบและลำห้วยสาขา
- 13 หมู่บ้าน 6,148 คน 1,477 ครัวเรือน เป็นชุมชนดั่งเดิม นับถือผีเจ้าบ้านในชนเผ่าม้ง ลัวะ และคนลาว อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูง ประกอบเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และรับจ้างทั่วไป
- มีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มปลูกยางพารา กลุ่มไม้ยืนต้น

การดำเนินงานในระยะต่อไป จะมุ่งเน้นการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง การตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลระดับตำบล ตลอดจนการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัด